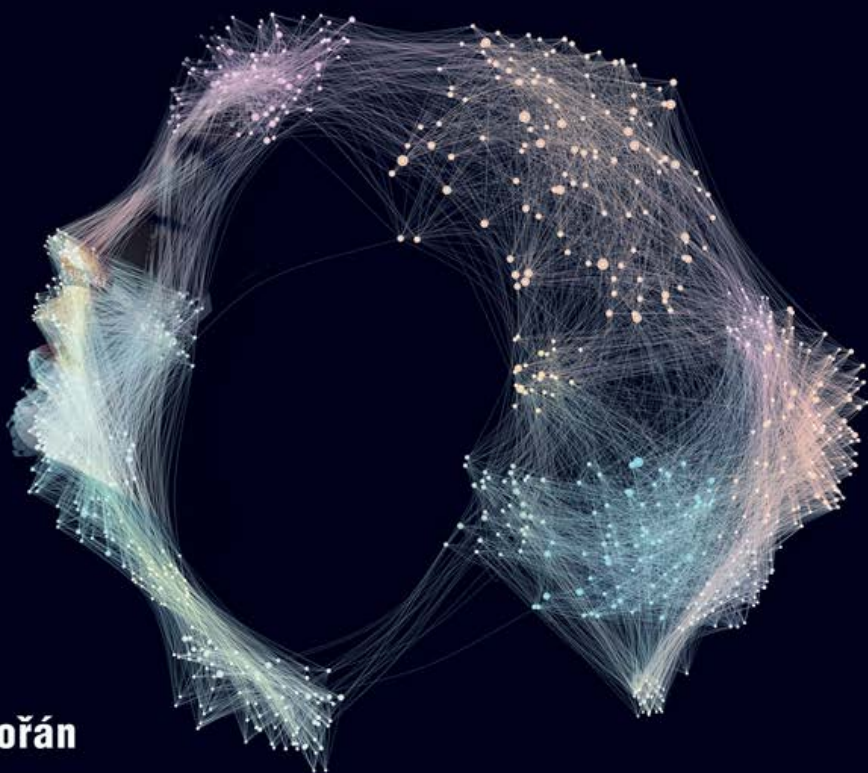

Christopher Wylie

MINDF*CK

**Cambridge Analytica
a plán na zničení světa**

argo / dokořán

Christopher Wylie

MINDF*CK

**Cambridge Analytica
a plán na zničení světa**

ARGO / DOKOŘÁN

Christopher Wylie

MINDF*CK

Cambridge Analytica a plán na zničení světa

Copyright © Christopher Wylie, 2019

Translation © Jan Klíma, 2021

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Z anglického originálu *Mindf*ck. Inside Cambridge Analytica's Plot to Break the World* přeložil Jan Klíma.

Odpovědný redaktor Zdeněk Kárník.

Redakce Alžběta Knappová.

Obálka podle návrhu Pavla Růta, sazba

a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2021 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

jako svou 1124. publikaci (365. elektronická).

ISBN 978-80-7675-039-5

*Mým rodičům, Kevinovi a Joan, kteří mě učili,
že mám být statečný, nedat se a dělat to, co je správné.*

On résiste à l'invasion des armées; on ne résiste pas
à l'invasion des idées.

(Lze se ubránit útočícím armádám; nelze se ubránit
útočícím myšlenkám.)

Victor Hugo

OBSAH

KAPITOLA 1.	Genesis	11
KAPITOLA 2.	Lekce z neúspěchů	25
KAPITOLA 3.	Bojujeme s terorem v Pradě	41
KAPITOLA 4.	Steve z Ameriky	57
KAPITOLA 5.	Cambridge Analytica	71
KAPITOLA 6.	Trojské koně	87
KAPITOLA 7.	Temná trojice	101
KAPITOLA 8.	Srdečné lajky z Ruska	119
KAPITOLA 9.	Zločiny proti demokracii	137
KAPITOLA 10.	The Apprentice	153
KAPITOLA 11.	Whistleblower	167
KAPITOLA 12.	Prozření	191
KAPITOLA 13.	Epilog	217

Poděkování 226

Instituce 230

GENESIS

Při každém kroku se mi nové boty zarývají do pat. V ruce svírám tmavomodrý pořadač plný dokumentů označených barevnými lístky. Ochromený úctou k místu, kde jsem se ocitl, a znepokojený cílem, k němuž kráčím, se soustředím na ozvěnu svých kroků. Průvodce nám připomíná, že musíme jít rychle, aby nás nikdo neviděl. Míjíme uniformované strážce, vcházíme do atria a zahýbáme do chodby. Průvodce otevře dveře a sbíháme po schodech na další chodbu, přesně stejnou jako ta předchozí – mramorová dlažba, vysoké stropy, dřevěné dveře, sem tam americká vlajka. Je nás sedm a naše kroky se chodbou rozléhají. Už jsme skoro na místě. Pak jsem přistižen. Zhlédne mě jeden kongresman a zamává mi na pozdrav. *Už jste zase zpátky?* Z konferenční místnosti vychází skupinka novinářů. Vidí moje růžové vlasy a hned vědí, kdo jsem.

Dva kameramani přiběhnou přede mě, filmuji nás a přitom couvají. Novináři nás obstoupí a já dostávám první dotazy – *Pane Wylie, dotaz od NBC! Dotaz od CNN! Proč jste tady?* Jeden z mých právníků mi připomíná, že nemám na nic odpovídat. Průvodce ukáže k výtahu, varuje novináře, ať se nepřibližují, a my se nasoukáme dovnitř. Kamery snímají, jak se dveře výtahu zavírají.

Opírám se zády o stěnu, všichni kolem jsou formálně oblečení. Zdviž klesá stále hlouběji do podzemí. Mlčíme. Snažím se vybavit si všechno, co mi doma říkali moji právníci: které americké zákony byly porušeny a kým, jaká mám a nemám v USA práva jako cizí státní příslušník, jak mám pokojně odpovídat na obvinění a co se bude dít, když mě nakonec zatknou. Nemám ponětí, jak to dopadne. To nemá nikdo.

Výtah se zastaví a dveře se otevrou. Nic tu není, jen další dveře s rudou cedulí, na níž je bílými písmeny napsáno: NEPŘÍSTUPNÁ OBLAST. ZÁKAZ VSTUPU VEŘEJNOSTI A MÉDIÍ. Jsme ve Washingtonu, D.C., tři patra pod budovou Kapitolu.

Za dveřmi je podlaha pokrytá luxusním kaštanově hnědým kobercem. Uniformované strážce nám odeberou mobilní telefony a všechnu další elektroniku, odebrané věci uloží na očíslované police za recepčním pultem – co člověk, to jedna police – a každý dostaneme očíslovaný lístek. Upozorní nás, že dál už můžeme používat jen papír a tužku. Ještě dodají, že naše poznámky mohou být při odchodu zkonfiskovány, pokud by obsahovaly nějaké utajované informace.

Dva strážníci otevřou masivní ocelové dveře. Jeden z nich nám pokyne, ať vejde, a my jeden po druhém vstupujeme do dlouhé chodby tlumeně osvětlené zářivkami. Zdi jsou obložené tmavým dřevem a chodba je lemovaná dlouhou řadou amerických vlajek. Vzduch je cítit zatuchlinou, jako ve starých budovách, s příměsí chemického zápachu po čisticích prostředcích. Strážníci nás vedou chodbou, nakonec zatočí doleva a pokračují dál, až se ocitneme před dalšími dveřmi. Nad nimi visí dřevěný americký státní znak, z něhož na nás zírá mohutný orel se svazkem šípů v drápech. Jsme na místě: místnost za těmito dveřmi slouží Stálému výboru Sněmovny reprezentantů pro kontrolu tajných služeb a tady, v Zařízení pro výměnu důvěrných informací (SCIF), probíhají důvěrná jednání kongresmanů.

Když vstoupíme, chvíli mi trvá, než si oči zvyknou na jasné zářivkové světlo. Je to naprosto obyčejná místnost – holé béžové stěny a konferenční stůl s židlemi kolem dokola. Mohla by to být jednací místnost v kterémkoli obyčejném federálním úřadu, jakých je po Washingtonu plno. Zarazilo mě jen absolutní ticho. Místnost je zvukotěsná, zdi se skládají z mnoha vrstev, takže jakýkoliv odposlech je nemožný. Prý odolá i výbuchu. Je to bezpečné místo pro americká tajemství.

Jakmile jsme se usadili, začali přicházet kongresmani. Jejich asistenti pokládají před každého z členů výboru desky s tabulkami. Adam Schiff, významný demokratický kongresman z Kalifornie, se usadil přímo proti mně, po jeho levici sedí kongresmanka Terri Sewellová. Posledními členy výboru jsou Eric Swalwell a Joaquin Castro. Po mé pravici i levici sedí moji právníci, vedle nich kolega whistleblower Shahmir Sanni. Pár minut čekáme na republikány. Ti se neukáží.

Je červen 2018 a přijel jsem do Washingtonu svědčit před americkým Kongresem o firmě Cambridge Analytica produkující psychologické zbraně a spolupracující s armádou. Přijel jsem svědčit o firmě, pro niž jsem dříve pracoval, a také o existenci složité sítě, v níž vystupují Facebook, Rusko, WikiLeaks, Trumpova prezidentská kampaň a referendum o brexitu. Jako bývalý ředitel výzkumu jsem přivezl důkazy o tom, jak Cambridge Analytica zneužila data Facebooku a jak byl firemní software použit k ovlivnění milionů Američanů propagandou nepřátelských států. Schiff řídil výslech. Jako bývalý federální žalobce klade otázky jasně a přesně, přímo k věci:

Spolupracoval jste se Stevem Bannonem? *Ano.*

Byla firma Cambridge Analytica ve spojení s možnými ruskými agenty? *Ano.*

Myslíte si, že tato data byla využita k tomu, aby přesvědčila americké voliče, koho mají zvolit za prezidenta Spojených států? *Ano.*

Uběhla hodina, pak druhá a třetí. Přiletěl jsem sem na základě vlastního rozhodnutí, abych odpovídal na otázky, jak se čtyřiařicetiletý liberální, homosexuální

Kanaďan stal součástí britské firmy pracující pro britskou armádu a zúčastnil se vývoje nástrojů pro psychologickou válku objednaných americkým hnutím alt-right. Jako čerstvý univerzitní absolvent jsem přijal místo v londýnské firmě jménem SCL Group, která poskytovala britskému ministerstvu obrany a armádám NATO expertní služby při informačních operacích. Jelikož se západní armády potýkaly s problémem, jak bojovat s radikalizací na sociálních sítích, firma mě pověřila sestavením týmu datových specialistů, kteří by vytvořili nové nástroje umožňující extremismus na internetu identifikovat a následně s ním bojovat. Připadalo mi to úžasné, náročné a vzrušující. Chystali jsme se vytvořit nový typ kybernetické obrany pro Británii, USA a jejich spojence, vyvinout aplikace, které by online konfrontovaly vlnu radikálního extremismu pomocí dat, algoritmů a cíleně zasílaných narativů. Ale řetězec událostí, které započaly v roce 2014, vedl k tomu, že se našeho projektu zmocnil miliardář, jenž s jeho pomocí vytvořil vlastní zradikalizované protestní hnutí v USA. Cambridge Analytica, společnost, o níž do té doby prakticky nikdo neslyšel, dokázala proměnit psychologické profilování ve zbraň, s níž převrátila svět vzhůru nohama.

Když se zbraň dostane do špatných rukou, je to velký malér. A vypadalo to, že tento malér postihl přímo Bílý dům. Nemohl jsem dál pracovat na něčem pro nás všechny tak škodlivém, a tak jsem začal bít na poplach: popsal jsem příslušným úřadům, co se děje, a kontaktoval novináře, aby varovali veřejnost. Včera jsem přeletěl přes oceán a teď tady sedím, ospalý kvůli časovému posunu, otázky jsou čím dál ostřejší, a já si stále ještě myslím, že jsem na tom správném místě. Ale jak se pokouším popsat složité operace Cambridge Analytica, vidím, že se všichni tváří nechápavě. Nakonec vyndám složku spisů a postrčím ji před kongresmany. *Zatraceně...* Když už jsem zašel tak daleko, mohu jim dát jednoduše všechno, co jsem s sebou přivezl. Slyšení probíhá bez přestávky a dveře za mnou zůstávají zavřené. Jsem zamčený ve vydýchané podzemní místnosti bez oken a jedině, na co se můžu koukat, jsou tito kongresmani, kteří se snaží pochopit, co se to sakra stalo jejich vlastní zemi.

Před třemi měsíci, 17. března 2018, publikovaly současně *The Guardian*, *The New York Times* a britská televizní stanice Channel 4 News výsledky společného rok trvajícího vyšetřování následujícího po mém rozhodnutí zveřejnit, k čemu došlo ve společnostech Cambridge Analytica a Facebook. Poté, co jsem vystoupil jako whistleblower, došlo k nejrozsáhlejšímu vyšetřování kriminální činnosti v dějinách. Ve Velké Británii se do vyšetřování zapojily Vládní úřad pro potírání zločinu (NCA), Britská zpravodajská služba MI5, Úřad komisaře pro informace (ICO), Volební komise a Londýnská metropolitní policie. V USA to byly FBI, Ministerstvo spravedlnosti (DOJ), Komise pro kontrolu cenných papírů (SEC) a Federální obchodní komise (FTC).

Pár týdnů předtím začala přinášet první výsledky práce zvláštního vyšetřovatele Roberta Muellera. V únoru Mueller obvinil třináct ruských občanů a tři ruské společnosti ze dvou různých aktů spiknutí. O týden později došlo k obvinění šéfa štábu Trumpovy volební kampaně Paula Manaforta a jeho zástupce Ricka Gatese. Dne 16. března generální prokurátor Jeff Sessions propustil náměstka ředitele FBI Andrewa McCabea – pouhý den předtím, než se chystal odejít s plnou penzí do důchodu. Lidé si lámali hlavu nad tím, jakou roli hrálo Rusko v Trumpově prezidentské kampani, ale nikdo nedokázal různé indicie pospojovat. Až já jsem poskytl důkazy, které spojily firmu Cambridge Analytica s Donaldem Trumpem, Facebookem, ruskou zpravodajskou službou, mezinárodními hackery a brexitem. Tyto důkazy odhalily, jak jedna podivná zahraniční firma porušovala zákon a přitom pomohla Trumpovi vyhrát volby a přívržencům brexitu odtrhnout Británii od EU. Řada vyměněných e-mailů, firemní oběžníky, faktury, záznamy o bankovních převodech a projektová dokumentace, které jsem předložil, dokazovaly, že Trump a brexitáři využili tutéž strategii, ty samé technologie, často řízené týmiž lidmi – to vše v atmosféře skrytého ruského vměšování.

Dva dny po zveřejnění v médiích se tato fakta dostala na pořad jednání dolní sněmovny britského parlamentu. Ministři britské vlády i významní opoziční poslanci odsoudili ve vzácné shodě Facebook za to, že nedokázal zabránit, aby se jeho platforma stala nástrojem nenávisné propagandy ve volbách, a upozornili, jaké to má důsledky pro západní demokracie. Další řada příběhů se soustředila na brexit a zpochybnila platnost výsledku referenda. Řada dokumentů, které jsem poskytl policejním orgánům, odhalovala, že kampaň Vote Leave využila tajných dceřiných společností Cambridge Analytica, aby za peníze z černých fondů šířila dezinformace na Facebooku a inzertních stránkách Googlu. Takový postup označila britská volební komise za protizákonný a za největší a ve svých důsledcích nejvážnější porušení zákona o financování kampaní v britské historii. Když vyšly důkazy o podvodném jednání Vote Leave, zpochybnilo to i hodnověrnost zpráv vydávaných kanceláří britského předsedy vlády v Downing Street 10. Vládní úřad pro potírání zločinu (NCA) a MI5 později získaly důkazy, že v době referenda docházelo k přímým kontaktům ruského velvyslanectví s největšími sponzory probrexitové kampaně. Během následujícího týdne spadly akcie Facebooku o 18 procent, čímž jeho tržní kapitalizace klesla o 80 miliard dolarů. Turbulence na burze pokračovaly a konečný pokles dodnes představuje největší jednodenní ztrátu akcií v dějinách amerického obchodování.

Dne 27. března 2018 jsem byl předvolán k veřejnému slyšení v britském parlamentu – procedura, na niž jsem si během následujících měsíců pomalu zvykl. Probrali jsme všechno – od spolupráce Cambridge Analytica s hackery přes úplatky až po krádež facebookových dat a po ruské zpravodajské

operace. Po tomto slyšení spustily vlastní vyšetřování FBI, DOJ, SEC a FTC. Všichni se mnou chtěli mluvit: sněmovní i senátní výbor pro tajné služby a také právní výbory obou komor Kongresu. Během pár týdnů zahájila Evropská unie a více než dvacet dalších států vyšetřování Facebooku, sociálních sítí a dezinformací.

Vylíčil jsem svůj příběh světu, načež se všechna pozornost soustředila na mě. První dva týdny vládl v mém životě totální chaos. Každé ráno jsem se v 6.00 londýnského času objevoval v ranních show britských a evropských televizí, pak následovala interview v amerických médiích až do půlnoci. Reportéři mi byli neustále v patách. Začaly mi přicházet výhrůžky. Dostal jsem strach a na veřejná vystoupení jsem si najímal ochranku. Moji rodiče, kteří jsou oba lékaři, museli dočasně zavřít ordinaci, protože obléhání novináři děsilo pacienty. V následujících měsících byl život téměř nesnesitelný, ale věděl jsem, že musím dál bít na poplach.

Příběh Cambridge Analytica ukazuje, jak se my a naše chování stávají zbožím v rozsáhlém obchodování s daty. Společnosti, které ovládají tok informací, patří k nejmocnějším na světě – algoritmy, které tajně vyvinuly, ovlivňují myšlení lidí v USA i jinde v dříve nepředstavitelné míře. Nezávisle na tom, co vám leží nejvíc na srdci – omezení přístupu ke zbraním, imigranti, svoboda slova, svoboda víry – neuniknete Silicon Valley, novému epicentru naší krize vnímání světa. Moje práce v Cambridge Analytica odhalila temnou stránku technických inovací. Inovovali jsme my, inovovala alt-right, inovovalo Rusko. A Facebook, platforma, na niž umísťujeme pozvánky na večírky a fotografie našich miminek, dovolila těmto inovacím utrhnout se ze řetězu.

Myslím, že bych se nezačal tak zajímat o počítače (a také bych neskončil v Cambridge Analytica), kdybych se narodil v jiném těle. Uchýlil jsem se k počítačům, protože kluk jako já neměl mnoho jiných možností. Vyrůstal jsem na ostrově Vancouver Island, u západního pobřeží Britské Kolumbie, obklopen oceány, lesy a poli. Moji rodiče jsou lékaři a já byl nejstarší ze tří dětí – sestry se jmenují Jaimie a Lauren. Když mi bylo jedenáct, zpozoroval jsem, že moje nohy začínají být neohebnější a neohebnější. Nedokázal jsem běžet tak rychle jako ostatní děti a při chůzi jsem se pohyboval legračně, takže jsem se stal věčným cílem šikany. Ukázalo se, že trpím dvěma poměrně vzácnými nemocemi, které se projevují ostrou neuropatickou bolestí, svalovou ochablostí a zhoršením zraku a sluchu. Ve dvanácti jsem skončil na vozíku – zrovna na začátku dospívání – a strávil jsem na něm zbytek školních let.

Když je člověk na vozíku, lidé se k němu chovají jinak. Občas si připadáte spíše jako věc než jako živá bytost – způsob vašeho pohybu určuje, jak vás lidé vnímají a kým jste. Budovy a jejich okolí vnímáte odlišně – *kterým vchodem se*